

Maj 2001

Hanne Lilholt Behrens

Gitte Tilia

formidlingscentret for socialt arbejde

Spangsbjerg Kirkevej 111 • 6700 Esbjerg • Tlf : 7513 8844 • Fax: 7513 8744

E-mail: fc@formidlingscentret.dk • www.formidlingscentret.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Baggrund	4
Metode	6
Tabel 1. Lovgivning	8
Tabel 2a. Voldens omfang / udbredelse	12
Tabel 2b. Specifik og kønsopdelt statistik	14
Tabel 3. Rådgivningstilbud til voldsudøvende mænd	17
Tabel 4. Nationale handleplaner	22
Tabel 5. Samarbejde mellem myndigheder	26
Tabel 6. Konferencer / kampagner	34
Tabel 7. Voldens samlede omkostninger	38
Sammenfatning og kommentarer	41
Litteraturliste	45
Respondentliste	47

Indledning

Formidlingscentret har fået til opgave at undersøge indsatsen mod voldsramte kvinder i Den europæiske Union og Norge. Initiativet til undersøgelsen kommer fra en tværministeriel arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Indenrigsministeriet, Justitsministeriet, Socialministeriet, Sundhedsministeriet og Ministeriet for Ligestilling. Arbejdsgruppen er nedsat af Ministeriet for Ligestilling og har til formål at koordinere og sikre en yderligere styrkelse af regeringens indsats i bekæmpelsen af vold i hjemmet, og i den forbindelse har man fundet at en undersøgelse af de øvrige EU-landes indsats på området kunne være en inspiration i det videre arbejde.

Det er formålet med undersøgelsen at indhente oplysninger om og kortlægge de tiltag, der i de øvrige EU-lande og Norge gøres mod volden mod kvinder. Der ønskes oplysninger inden for områderne:

- a) lovgivning
- b) voldens omfang, metoder til opgørelse og evt. statistik på området
- c) nationale handlingsplaner, konferencer og kampagner
- d) det tværfaglige samarbejde på området
- e) rådgivnings- og behandlingstilbud til voldsudøvende mænd
- f) en evt. opgørelse af voldens omkostninger

Baggrund

Der har gennem de seneste år været en stigende opmærksomhed på udbredelsen af vold mod kvinder. Tidligere har problemet helt overvejende været betragtet som et privat anliggende, men øget viden om omfanget og alvoren i overgrebene har medvirket til forståelse af, at problemet er og bør behandles som et samfundsmæssigt anliggende.

I 1975 gjorde FN første gang opmærksom på fænomenet, og i 1980 blev det eksplicit tilkendegivet, at vold mod kvinder i hjemmet er den mest udbredte og skjulte forbrydelse i verden. Det var dog først i 1990'erne, at en mere handlingsorienteret holdning blev fremtrædende. Vold mod kvinder blev i stigende grad betragtet som en krænkelse af menneskerettighederne. I 1993 anerkendte FN's Konference om Menneskerettigheder kvinders rettigheder som menneskerettigheder og definerede i konsekvens heraf seksuel vold som en krænkelse af disse rettigheder. Samme år blev "Deklarationen om udryddelse af vold mod kvinder" godkendt af FN's Generalforsamling. Den 4. Verdenskongres om Kvinder i Beijing i 1995 erklærede, at vold mod kvinder er en hindring for ligestilling, udvikling og fred og afskærer kvinder fra at nyde deres fundamentale rettigheder og friheder.

Lokale, nationale og internationale institutioner samt NGO'er i de europæiske lande har siden slutningen af 1970'erne på forskellige områder og med varierende men generelt stigende intensitet arbejdet på at forøge indsatsen mod vold mod kvinder inden for deres respektive område.

Data fra alle medlemslande viser, at 95% af alle ofre for vold er kvinder, at 1 ud af 5 kvinder i Europa har været udsat for voldelige overgreb, og at risikoen er størst i hjemmet og i forhold til en mand, kvinderne kender (efter European Women's Lobby (EWL) 1999, estimeret af Europarådet).

En tilstrækkelig omfattende og alligevel klar og entydig fælles definition af begrebet vold mod kvinder er et afgørende udgangspunkt for diskussion og sammenligning mellem forholdene i de enkelte lande. En sådan definition er endnu ikke formuleret for landene i Den europæiske Union, men et bud kunne være definitionen hentet i Beijing-erklæringen fra 1995, som også anvendes fx i undersøgelser foretaget af EWL. Beijing-definitionen er bred og lyder:

Udtrykket "vold mod kvinder" betyder enhver kønsbaseret voldshandling, der påfører eller sandsynligvis vil påføre kvinder fysisk, seksuel eller psykisk skade eller lidelse, herunder trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse, hvad enten dette finder sted i det offentlige liv eller i privatlivet.

Vold mod kvinder er derfor omfattet, men ikke begrænset, af følgende:

- Fysisk, seksuel og psykisk vold, der foregår i familien, herunder tæv, seksuelt misbrug af husstandens børn af hunkøn, medgiftrelateret vold, voldtægt begået i krig eller krigslignende situationer, lemlæstelse af kvindelige kønsdele og anden traditionel praksis, der skader kvinder, vold begået mod andre end ægtefællen og vold i forbindelse med udnyttelse.
- Fysisk, seksuel eller psykisk vold, der finder sted i samfundet generelt, herunder voldtægt, seksuelt misbrug, seksuel chikane og seksuelle trusler på arbejdspladsen, i undervisningsinstitutioner og andetsteds, handel med kvinder og tvungen prostitution.
- Fysisk, seksuel og psykisk vold begået af staten, eller som staten lader gå upåagtet hen, hvor som helst det måtte finde sted.

(Violence against women, Beijing Platform for Action, § 113)

Fordelen ved en så bred definition er, at den medtager alle former for vold mod kvinder, at den inkluderer former for vold, som man først sent har fået øjnene op for, nemlig psykisk vold, og endelig at den fanger det faktum, at vold mod kvinder ofte er en del af et kontinuum - 'a pattern of coercive control' (efter Kelly:2001) - snarere end en engangsforeteelse. Afgørende er også, at man med denne definition kommer ud over den distinktion mellem privat og offentligt, som tidligere har været en alvorlig hindring for handling på dette felt.

Denne undersøgelse beskæftiger sig med den mest omfattende form for vold mod kvinder, nemlig den som forekommer i parforholdet mellem en voksen mand og en voksen kvinde - eller blandt forhenværende par. Begrebet har på engelsk fået betegnelsen *domestic violence*.

ce¹, - et helt tilsvarende og dækkende begreb findes ikke på dansk, det der kommer nærmest er begrebet *vold i hjemmet* eller *hustruvold*.

Metode

Den foreliggende undersøgelse er udarbejdet med en meget kort tidshorisont og kan derfor ikke betragtes som en fuldstændig opgørelse over de tiltag, der gøres mod vold mod kvinder i de øvrige EU-lande og Norge. Vi har kun i begrænset omfang haft mulighed for selv at studere de enkelte landes lovtekster, de nationale planer etc., og forlader os i stor udstrækning på andenhånds oplysninger fra personer eller organisationer, som må formodes at have viden og indsigt på området.

Af hensyn til pålideligheden af data har vi fundet det vigtigt at skabe kontakt til flest mulige enkeltpersoner, organisationer og myndigheder med viden om området. I den forbindelse har vi haft kontakt til medlemslandenes repræsentanter i EWL. Vi har rettet henvendelse til medlemmerne af det såkaldte "Voldsobservatorium" og bedt dem oplyse kontakter med viden om området i deres respektive hjemlande.

Vi har desuden kontaktet justitsministerierne i de respektive lande og bedt dem udpege personer med ekspertise på området og er herfra blevet henvist til personer i ministeriet eller til personer i andre ministerier eller institutioner, som beskæftiger sig med området.

De danske ambassader i EU-landene har været meget behjælpelige med at skabe kontakt til ministerierne, til universiteter og forskningsinstitutioner, NGO'er etc., ligesom EU-landenes repræsentationer i Danmark har bidraget med oplysninger om mulige kontaktpersoner.

Det personlige netværk som Formidlingscentret har opbygget gennem sit internationale arbejde med krisecentre og vold mod kvinder har også været aktiveret.

Resultatet af dette arbejde har været en lang række adresser, og til disse har vi sendt et *elektronisk spørgeskema* affattet på engelsk. Der har været en del tekniske problemer på vores egen side, men det har ikke været noget problem at få elektroniske svar fra de for-

¹ Domestic violence mod kvinder er blevet defineret som: Any form of physical, sexual or emotional abuse which takes place within the context of a close relationship. In most cases, the relationships will be between partners (married, co-habiting or otherwise) or ex-partners. This definition does not confine itself to physical or sexual assaults but includes other forms of domestic violence such as harassment, mental violence, restrictions on liberties, isolation, threats of violence, deprivation and damage or loss of property.

skellige lande. Det har derimod været meget svært at få de mange personer til at svare inden for den korte tidsramme. Der er tilsyneladende generelt stor travlhed og få resurser til den slags opgaver. Kvaliteten af de indkomne svar er noget svingende, hvorfor vi også i meget vid udstrækning har dobbelttjekket oplysningerne med tilgængelige internationale og nationale rapporter på området. Brugen af rapporter betyder at ikke alle oplysninger er helt up to date. I nogle tilfælde er opgørelserne fra 1999, mens de øvrige er nyere.

Tabel 1. Lovgivning

Land	Findes der specifik lovgivning for vold mod kvinder	Indholdet af loven(e)	Gives der behandlingsdomme
Belgien	Ja	Der eksisterer lovgivning om vold mellem partnere. Der er foretaget straffelovsændring i 1997 således, at vold mellem partnere har særlig strafudmåling. I forbindelse med nævnte lovændring er sprogbrugen i definitionen af vold mod kvinder forstærket således, at det tydeliggøres at vold mod kvinder er en krænkelse af den kønslige integritet.	Ja
Danmark	Nej*	* I 1996 ændredes Udlændingelovens § 26 således, at kvinder, som har opholdt sig i landet i mindre end tre år, kan undgå inddragelse af opholdstilladelse eller udvisning, hvis hun ikke længere samlever på fælles bopæl med en ægtefælle, der har udsat hende for overgreb, misbrug eller anden overlast her i landet.	
England	Nej	Der er ikke specifik lovgivning om vold mellem partnere. Fænomenet er omfattet af den generelle lovgivning om vold. I 1996 kom en civillov om kvinders beskyttelse, som muliggjorde udstedelse af tilhold overfor voldsudøveren. Loven omhandler to typer tilhold, som er hhv. et "chikane /forulempelses"tilhold og et "indflytnings"tilhold	
Finland	Ja	Der pågår aktuelt en revision af straffeloven, som bl.a. har udvirket en offerbeskyttelseslov fra 1997, der muliggør, at personer, der bliver udsat for vold fra en partner eller andre nært beslægtede personer, er berettiget til retshjælp eller en støtteperson, som hjælper under en retssag. I 1999 kom loven, som giver mulighed for tilhold. Loven om tilhold anvendes med henblik på at forebygge, at voldsudøveren udøver yderligere krænkelser / lovovertrædelser i forhold til en anden persons liv, helbred eller personlige frihed. Kan udstedes af domstole og - på midlertidig basis - af politiet	Nej
Frankrig	Nej	I 1994 vedtages en lov, der gør det lettere at anmelde vold. Selv om ændringerne ikke specifikt refererer til vold i familien, er der anbefalinger om strengere straffe, hvis en forbrydelse begås af en (f.eks.)- partner.	
Grækenland	Nej		
Holland	Nej		Ja
Irland	Ja	Der eksisterer en "Vold-mellem-partnere"-lov fra 1996. Loven er kønsneutral og vedrører personer, som lever sammen. Loven muliggør forskellige typer af beskyttelse I 1999 blev loven revideret og	Ja

		beskyttelsen af kvinden blev styrket..	
Italien	Ja	Indtil 1996 var kønslig vold mod kvinder i lovmæssig forstand en krænkelse af den offentlige moral og ikke en individuel krænkelse. Siden er der i straffelovssystemet indført en særlig lov, 'maltrattamenti in famiglia', som omhandler vold mellem familiemedlemmer. Heri bestemmes det, at vedvarende trusler og overfald overfor nært relaterede eller partnere er kriminelle handlinger. Loven muliggør, at voldsudøveren kan tilbageholdes eller retsligt forfølges. Ofret kan ansøge om en beskyttelsesordre på indtil 6 måneders varighed.	Nej
Luxembourg	Nej *	* Der er en særlig lov om vold mellem partnere under udarbejdelse. Den vil muliggøre, at voldsudøveren kan fjernes fra bopælen.	
Norge	Nej		
Portugal	Ja	I 1995 revideredes straffeloven for at styrke sanktioner over for vold i familien. F.eks. blev strafferammen for legemsbeskadigelse som følge af vold i familien ændret fra minimum 1 år til maksimum 5 års fængsel (mod tidligere 6 mdr til 3 år), og strafferammen for voldtægt i ægteskabet blev ændret fra minimum 3 år til maksimum 10 års fængsel (mod tidligere 2 til 8 år). En lov i 1998 giver kvinder ret til at anmelde vold fra ægtefælle. Vold i ægteskabet giver ret til skilsmisse.	
Spanien	Ja	Lov fra 1999 som vedrører fysisk og psykisk vold.	Ja
Sverige	Ja	Kvindefredsparagraffen (Kvinnefridsbrot, S1998:393) trådte i kraft i 1998. Hvis manden begår kriminelle handlinger (mishandling, forsk. trusler, seksuel eller anden forulempelse, seksuel udnyttelse af en kvinde som han er eller har været gift med, eller som han bor eller har boet sammen med, skal han dømmes for grov kvinnefridskrænking i stedet for disse kriminelle handlinger. En forudsætning for at kunne dømmes efter den ny lov er, at handlingerne har været et led i en gentagende krænkelse af kvindens integritet og har medvirket til alvorlig skade på hendes selvfølelse. Straffen er fængsel mindst 6 måneder og højst 6 år. Ved bedømmelse af straffen tages særligt hensyn til det gentagende eller systematiske i mandens opførsel/adfærd. I 1998 skete en anden lovændring(SFS 1998:393), som muliggjorde at ikke kun påtvunget samleje, men også andre former for seksuel omgang kan bedømmes som voldtægt (og ikke kun "seksuel tvang")	
Tyskland	Ja	Straffeloven blev ændret i 1997 således, at der indførtes strengere straffe for krænkelse af "frihed og værdighed". Voldtægt inden for ægteskabet blev sidestillet med voldtægt uden for ægteskab. Der skete ligeledes en modifikation af Udlændingeloven, hvor kravet om tre års ophold for opnåelse af permanent opholdstilladelse blev frataget for udenlandske kvinder, der forlader en voldelig ægteemand. Der er aktuelt en lov undervejs, der skal sikre ofrets beskyttelse bl.a. gennem indførelse af et særligt tilhold overfor voldsudøvende mænd (inspireret af den østrigske model, hvor voldsudøveren kan fjernes fra hjemmet). Der er en civil lov, som muliggør, at ofre for vold kan beskyttes af et tilhold, der forhindrer kontakt med voldsudøveren. Politiet kan bortvise voldsudøveren fra hjemmet, holde ham i midlertidig arrest	

		eller indlægge ham på en psykiatrisk klinik. I en skilsmisses indledende faser kan hjemmet tildeles den ene ægtefælle.	
Østrig	Ja	I 1997 trådte en ny lov i kraft. Loven medfører, at politiet kan fjerne voldsudøveren fra hjemmet og forhindre ham i at vende tilbage. Effektiv i 7 dage. Kan forlænges eller ophæves. I tidsrummet skal myndighederne undersøge sagen og skal nægte voldsudøveren adgang til hjemmet – også selv om ofret anmoder om ophævelse – medmindre den umiddelbare fare skønnes ikke længere at være tilstede. Hvis ofret ønsker forlængelse af bortvisningen, skal hun ansøge om midlertidig tilhold /påbud gennem distriktsretten inden syv dage. Et midlertidige tilhold / påbud gælder 3 måneder og kan forlænges med yderligere tre måneder. Tilholdet forbliver gældende, hvis der ansøges om skilsmisse. Desuden har Retten mulighed for at udelukke en person fra at bosætte sig i nærheden af og fra at kontakte ofret.	

Undersøgelsen indeholdt også spørgsmål om anvendelse af behandlingsdomme i forbindelse med domme for vold mod kvinder. Kun Italien har svaret på spørgsmålet om vilkårene for betingede domme i forbindelse med vold mellem ægtefæller / partnere, og her er svaret, at vilkårene ikke er anderledes end for voldsdomme generelt.

Tabel 1, om specifik lovgivning for vold mod kvinder, viser, at ni ud af seksten lande har lovgivning, som specifikt omhandler vold mod kvinder. Det fremgår endvidere at emnet vold mod kvinder i lovgivningsmæssig forstand blev sat på dagsordenen i den sidste del af 1990'erne, hvor en stor del af landene har gennemført ændringer af såvel straffelove som civile love. Ændringerne i straffeloven medfører, at vold mod kvinder ikke længere indgår i de generelle formuleringer om kriminelle handlinger, men i stedet specifikt nævnes. I Belgien har man f.eks. i forbindelse med straffelovsændringen gennem sprogbroen tydeliggjort, at vold mod kvinder er en krænkelse af den kønslige integritet. Dermed signaleres et tydeligt værdimæssigt skift i holdningen til vold mod kvinder – væk fra et syn på volden som et anliggende mellem to partnere til et syn, som ligestiller volden mellem partnere med andre krænkende overgreb. Det ses endvidere, at nogle lande har skærpet strafferammen over for forbrydelser begået over for nært beslægtede.

En anden tendens er, at der indføres forskellige former for tilhold med henblik på at beskytte ofrene for volden. I Finland, England, Irland, Sverige og Østrig - og Tyskland og Luxembourg er på vej - har man i forskellig grad indført mulighed for tilhold, som øger kvindens sikkerhed mod fortsat forfølgelse fra voldsudøverens side. I England kan der gives tilhold, som skal fjerne manden fra bopælen, skal forhindre ham i at opsøge kvinden eller den nærmeste familie på bopælen. Overholdes dette tilhold ikke og brydes f.eks. i form af trusler, har retten mulighed for at få partneren / eks-partneren arresteret.

I Østrig har politiet siden 1997 kunnet fjerne og tilbageholde voldsudøveren i en periode på 7 dage. I denne periode kan myndighederne undersøge sagen yderligere, ligesom ofret kan ansøge om yderligere forlængelse af perioden. Samme lovændring giver retten mulighed for at forhindre, at voldsudøveren bosætter sig i umiddelbar nærhed af ofret, hvilket skal medvirke til at forhindre at volden fortsættes i psykisk form. Et interessant aspekt i loven er, at myndighederne kan nægte voldsudøveren adgang til hjemmet, selv om ofret anmoder om ophævelse af tilholdet. Hermed demonstreres en beskyttelse af ofrene, som i nogle tilfælde kan ligge ud over ofrets interesser, men som blandt andet kan tjene til at beskytte børn i voldsramte familier.

Et andet brud med den hidtidige lovmæssige opfattelse af vold mellem partnere demonstreres i den svenske lovændring i 1998. Her træder "Kvindefredsparagraffen" (Kvindefridsbrot) i kraft og giver mulighed for at idømme voldsudøveren fængselsstraf, hvis han f.eks. har udøvet psykisk vold i form af trusler. En forudsætning herfor er, at krænkelse har været led i en gentagende krænkelse af kvinden, og har medført alvorlig skade på hendes selvfølelse. Loven medfører blandt andet, at beviserne for overgreb ikke længere udelukkende behøver at bestå af mærker efter fysisk eller seksuel lemlæstelse, men også kan udgøres af de alvorlige tab af selvværd, som systematisk psykisk vold medfører hos ofret. Udover fysiske krænkelse / mishandling omfatter loven også sanktionsmulighed overfor voldsudøvere, som har udnyttet sin (eks)partner seksuelt. Har voldsudøveren begået disse former for kriminel handling, kan han dømmes for grov krænkelse af kvindens fred / integritet sammen med disse kriminelle handlinger.

Tabel 2a. Voldens omfang / udbredelse

Land	Er voldens omfang undersøgt	Hvilke metoder anvendes til indsamling af data.	Udarbejdes der løbende vurderinger / statistik om voldens omfang.	Referencer
Belgien	Ja	Telefonisk survey-undersøgelse	Ja	Kontakt : Rosemie Bruynooghe, Limburgs Universitair centrum, Diepenbeek
Danmark	Ja	Survey undersøgelser og krisecenter-statistik	Nej	Vold på gaden , i hjemmet og på arbejdet, Rigspolitiet 1998; Vold ude og hjemme, SFI 1992
England	Ja	Landsdækkende survey-undersøgelse	Ja	British Crime Survey
Finland	Ja	Landsdækkende offerundersøgelser		
Frankrig				
Grækenland	Ja	Hospitalsarkiver; på Juridisk medicinsk Center i Thessaloniki foretages analyser på baggrund af offentliggjorte domme for vold mod kvinder eller mord, politiarkiver og nyhedsmedier.	Nej	
Holland	Ja		Nej	

Irland	Ja	Spørgeskemaundersøgelser, interviewundersøgelser, indsamling af statistik fra telefonrådgivningen Helpline, krisecentrenes statistik.	Ja	Women's Aid` s årsrapporter og politiets statistikker
Italien	Nej		Nej	
Luxembourg	Nej			
Norge	Ja	Statistisk Sentralbyrå: Levekårsundersøgelsen 1997. Survey, Stikprøve: 4000.	Nej	
Portugal	Ja	Der er lavet en interviewundersøgelse med 1000 kvinder	Ja	
Spanien	Ja	Offerundersøgelser og survey undersøgelse.	Ja	Instituto de la Mujer, Madrid
Sverige				
Tyskland	Ja		Ja	
Østrig	Ja	Der er lavet undersøgelser med udgangspunkt i politiets statistiske opgørelser.	Ja	Wiener Interventionsstelle gegen Gewalt in der Familie, Amerlingstrasse 1/6, A-1060 Wien,

Tabel 2b. Specifik og kønsopdelt statistik

Land	Findes der specifik og kønsopdelt statistik over ofrene for volden	Referencer til specifik og kønsopdelt statistik over ofrene for volden
Belgien	Ja	Der foreligger opgørelser af / undersøgelser om vold; vold mellem partnere og vold mod ældre. De seneste undersøgelser er udført af forskere ved Limburg Universitet.
Danmark	Ja	Rigspolitiet har i 1998 udgivet resultater fra voldsofferundersøgelsen i 1995/96 om volden på gaderne, i hjemmet og på arbejdspladsen. Undersøgelsen angiver voldens udbredelse, antal ofre og voldshandlinger samt antallet af voldsofre, hvor volden er begået af en nuværende eller tidligere partner.
England	Ja	Der foreligger et omfangsrigt statistisk materiale, ligesom statistik om vold mellem partnere indgår i den generelle kriminalstatistik. Tallene opgøres årligt og giver oplysninger om voldens udbredelse. I forbindelse med den statistiske opgørelse er der uenighed om begrebets (vold mellem partnere) definition.
Finland	Ja	Seneste statistiske opgørelse i form af en kortlægning omhandler mænds vold mod kvinder. Den er fra 1998 og udgives af Finlands Statistik og Finlands Ligestillingsråd.
Frankrig	Nej	En statistisk opgørelse fra 1996 opgør tabt arbejdstid som følge af vold mellem partnere, ligesom domme for vold mellem ægtefæller eller partnere indgår i statistiske opgørelser. I 1999-2000 er der gennemført en landsdækkende undersøgelse om vold. I undersøgelsen indgår 7000 kvinder.
Grækenland	Nej	
Holland	Nej	Der opgøres ikke særskilt statistik over vold mellem partnere. Justitsministeriet har i 1997 initieret en undersøgelse af omfanget af vold mellem partnere og af voldens kendetegn.
Irland	Ja	Politiets opgørelser over vold mellem partnere angiver omfanget af vold mod kvinder samt voldens

		karakter. Herudover offentliggør Women´s Aid and Victim Support regelmæssigt statistik om voldsramte kvinder.
Italien	Nej	
Luxembourg	Nej	
Norge	Ja	Levevilkårsundersøgelse 1997 fra Norsk Statistisk Sentralbyrå
Portugal	Nej	Justitsministeriets statistik indeholder kategorien familievold, men ikke detaljer om ofrets køn og relationen mellem offer og forbryder. Data underopdeles i -livstruende forbrydelser -forbrydelse mod den fysiske integritet (her er speciel reference til forbrydelser mod den personlige frihed -forbrydelser mod seksuel selvbestemmelse og frihed).
Spanien	Ja	Politiets juridiske afdeling offentliggør regelmæssigt regionsopdelte statistiske oplysninger om følgerne af vold mod kvinder herunder også en vurdering af kvæstelsernes omfang samt dødsfald.
Sverige	Ja	Der udarbejdes en kvartalsstatistik som også indeholder oplysninger om ofrets køn.
Tyskland	Nej	Udgangspunkt i politirapporter, dvs. ikke selvstændig kategori. Omfanget kan kun skønnes gennem kategorierne "privat sfære" og "hvis forbryderen er kendt af ofret". Nyt system under udarbejdelse (INPOL Neu) som også viser relationen mellem offer og forbryder. Iværksættes fra 2003.
Østrig	Nej	Ingen landsdækkende statistiske opgørelser. En kilde til oplysning er den østrigske kvindekrisecenter organisation samt de østrigske deltagere i WAVE netværket (Women Against Violence Europe). Der eksisterer kriminalstatistik, som angiver forbryderens køn men ikke ofrets, hvorfor det ikke er muligt at anvende statistikken til at identificere mandlige voldsudøvere af vold mod kvinder.

Tabel 2a illustrerer, hvorvidt landene har undersøgt voldens omfang. Her er billedet, at hovedparten af landene - svarende til tolv ud af seksten lande - har gennemført undersøgelser om voldens omfang gennem enkeltstående stikprøveundersøgelser, mens kun et mindre antal lande - syv ud af seksten - gennemfører kontinuerlige undersøgelser af voldens omfang.

Tabel 2b viser, at lidt over halvdelen af landene – ni ud af seksten - ikke indsamler data specifikt om vold mellem partnere /ekspartnere eller opdelt på køn. De statistiske data, som er tilgængelige i disse ni lande er hovedsageligt indsamlet med generelt formål og stammer fortrinsvis fra politirapporter, og kan som følge heraf udelukkende give billeder af den anmeldte vold². Flere af landene arbejder aktuelt med forbedring af statistikken således, at problemstillingen vold i familien bliver mere synlig. Det sker blandt andet gennem oplysning om ofrets køn, alder, nationalitet, voldens form og relation til voldudøveren.

Blandt landene, der har opgjort volden særskilt og kønsopdelt, er hovedtendensen ligeledes, at det statistiske materiale hovedsageligt baserer sig på politiets og retsvæsenets opgørelser suppleret med surveys og i nogle få tilfælde offerundersøgelser. Dette suppleres i nogle lande yderligere af krisecentrenes dokumentation og statistik om målgruppen.

Ud over de observerede mangler i statistikkerne, fremhæves manglende kontinuitet og gennemsigtighed i sagsgangen som et problem, idet en sag vanskeligt kan følges fra anmeldelse og udredning til domfældelse og straf.

² De danske krisecentres årsstatistik fra 1999 viser, at kun 22 % af kvinder med ophold på krisecentre har anmeldt volden.

Tabel 3. Rådgivningstilbud til voldsudøvende mænd

Land	Findes der særlige rådgivnings- og/eller behandlingstilbud til voldsudøvende mænd	Beskrivelse af tilbuddet	Hvorledes finansieres tilbuddene	Hvordan er rådgivnings / behandlingstilbud til voldsudøvende mænd organiseret	Hvem er ansvarlig på nationalt plan	Hvem er ansvarlig på regionalt plan
Belgien	Ja	Der er behandlingsprogrammer for voldsudøvende mænd på vej. Regeringen har prioriteret "vold i familien" højt fra 2001 og der er iværksat et flagskibsprojekt, som også indbefatter udviklingen af behandlingsprogram til mænd.		Behandlingstilbuddene vil blive udviklet inden for de sociale myndigheder.	Socialministeren, Justitsministeren og Arbejdsministeren med ansvar for ligestilling.	De ansvarlige er henholdsvis Ministeren for den franske befolkning og Ministeren for Wallon regionen.
Danmark	Ja	Der findes to projekter. I Manderådgivningen i Ålborg tilbyder den mandlige medarbejder rådgivning og samtaleforløb. Projekt Bjørnen i København tilbyder psykologisk rådgivning/terapi ved mandlig psykolog.	Manderådgivningen i Ålborg finansieres af Nordjyllands amt. Mødrehjælpens projekt Bjørnen finansieres af fondsmidler og gaver.	I Ålborg som en permanent offentligt tilbud fra Nordjyllands Amt I København som en del af institutionen Mødrehjælpens tilbud .	Ingen	Ingen
England	Ja	Der eksisterer ikke et landsdækkende system, men forskellige regionale tilbud. Tilbudene defineres som "om-opdragelse" i stedet for rådgivning. Der eksisterer to typer af tilbud. Et som gives af kriminalforsorgen/	Indgår behandlingen som et vilkår i en dom, er behandlingen finansieret af Justitsdepartementet under Home office (der omtrent svarer til det danske Indenrigsministerium). Behandlingsprogrammer		Programmer der udbydes af kriminalforsorgen / fængselsvæsenet henhører under Justitsdepartementet i Home office. Hovedparten af de udbudte	Når det drejer sig om vilkår i forbindelse med en dom er det den lokale kriminalforsorg, der er ansvarlig. På regionalt niveau er der ingen overordnet an-

		fængselsvæsenet i forbindelse med afsoning og et andet, der tilbydes af frivillige sociale organisationer NGO'ers).	som udbydes af frivillige sociale organisationer finansieres via diverse bevillinger fra veldgørenhedsorganisationer, fonde, lokale myndigheder og statslige myndigheder som f.eks. sundhedsministeriet Herudover opkræver de frivillige organisationer i nogle tilfælde betaling hos deltagerne		programmer henhører til det lokale niveau pga. en stærk decentralisering. Frivillige sociale organisationer, som udbyder behandling, er sammensluttet i et netværk "Respect".	svarlig myndighed for programmer udbudt af frivillige sociale organisationer.
Finland	Ja	Der eksisterer forskellige behandlingsprogrammer til voldsudøvende mænd. En af modellerne, "Jyväskylä modellen til bekæmpelse af vold mellem partnere", beskrives i en rapport fra EU's ekspertmøde om vold mod kvinder.	Behandlingsprogrammerne finansieres på forskellig vis afhængigt af typen af program. Der anvendes eksempelvis midler fra statslige spiljetjenester(<i>svarende til tips og lotto i dk</i>) og fra organisationer / råd, som beskæftiger sig med mental sundhed.			
Frankrig						
Grækenland	Nej					
Holland	Ja	Der findes forskellige former for programmer for voldsudøvere Nogle har form af frivillige tilbud, mens andre indgår som vilkår i en dom. Indholdet er behandling og uddannelse. I forbindelse med idømmelse af behandling er der forskel på, om det er en førstegangs forseelse eller om vedkommende er dømt tidligere for samme forseelse.				Organisationerne Vrouwenopvang og Transact tilbyder terapi i Amsterdam og i Utrecht tilbyder Transact terapi

Irland	Ja	Med henblik på at forebygge vold mellem partnere tilbyder Kriminalforsorgen og forskellige frivillige organisationer programmer for voldsudøvere, som har svært ved at kontrollere deres voldelige adfærd.	Kriminalforsorgens tilbud finansieres af justitsministeriet. De frivillige sociale organisationer opkræver brugerbetaling.	Der udbydes 26 ugers behandlingsprogrammer med et ugentligt aftenmøde under medvirken af henholdsvis en mandlig og en kvindelig igangsætter.		
Italien	Nej					
Luxembourg	Ja		Staten	Gennem samarbejde med kvindeorganisationerne.	Ministeriet for kvinders fremme.	
Norge	Ja	Der eksisterer forskellige typer tilbud. I nogle områder af Norge tilbyder "Alternativ til Vold" rådgivning til voldsudøvende mænd i form af henholdsvis individuel eller grupperådgivning. I nogle fængsler gennemføres "genindlærende" programmer for fanger, som har udøvet vold mod deres partner, og endelig tilbyder et enkelt hospital, Brøset i Trondhjem, individuel rådgivning til mennesker, der udøver vold.	Behandlingstilbudene finansieres dels af staten, dels af de lokale myndigheder og dels af brugerne.	"Alternativ til vold", der tilbyder rådgivning til voldudøvende mænd, er en privat organisation. Brøset i Trondhjem, som tilbyder individuel rådgivning, er et statshospital.	Sundheds- og Socialministeriet, Børne- og Familienministeriet og Justitsministeriet er ansvarlige på nationalt plan.	I Oslo er departementet for børn og familie ansvarlig sammen med Forvaltningen for ældre og bydele. I den resterende del af landet har ingen ansvar for det regionale plan
Portugal	Nej	Der findes ikke behandlingstilbud til voldsudøvende mænd.				
Spanien	Ja	Direktoratet for offer-hjælp og Kvindecetret tilbyder rådgivning.				

Sverige	Ja *	Der eksisterer tilbud om rådgivning i frivillig regi.				
Tyskland	Ja *	* Der eksisterer et lille antal lokale projekter i Hamborg, Hannover og Berlin, men ellers er fængselsstraf den eneste behandlingsform. Behandling af voldsudøvende mænd kommer til at indgå som tema i den nationale handleplan, der er under udarbejdelse.				
Østrig	Ja	Det er udelukkende frivillige /private organisationer, der udbyder behandling til voldsudøvende mænd, f.eks. Rådgivningscentret for mænd, Wien.		Der er private / frivillige organisationer der udbyder behandling.		

I tabel 3 ses, hvorvidt der tilbydes voldsudøverne rådgivning og behandling. Ti ud af undersøgelsens seksten lande tilbyder i varierende omfang og form behandling til voldsudøverne. Studeres de enkelte landes svar nærmere, ses det, at med Irland som tilsyneladende eneste undtagelse har ingen af landene et generelt tilbud om rådgivning til og / eller behandling af voldsudøveren. Ofte er der tale om regionale projekter hos kriminalforsorgen eller tilsvarende statslige myndigheder eller som enkeltprojekter udbudt af frivillige sociale organisationer. Projekter i kriminalforsogsregi finansieres oftest af justitsministeriet eller tilsvarende organ underlagt andet ministerielt ressort, mens projekter udbudt af frivillige sociale organisationer finansieres gennem puljer, fonde og i nogle tilfælde brugerbetaling. I Belgien, hvor problemstillingen vold i familien er højt prioriteret på den politiske dagsorden, indgår behandlingen af voldsudøveren som en del af et landsdækkende projekt, der aktuelt er under udvikling. Med socialministeriet, justitsministeriet og ligestillingsministeriet som initierende myndigheder og de sociale myndigheder som hovedansvarlig skal der udvikles forskellige behandlingstilbud til voldsudøverne.

Tabel 4. Nationale handleplaner

Land	Er der udarbejdet nationale handleplaner	Indholdet i handleplanerne	Hvorledes finansieres de	Hvor mange midler er der afsat til formålet
Belgien	Ja	Planerne er under udarbejdelse. Handleplanerne involverer flg. områder: Domstole, politi, tilbud til ofrene, programmer til voldsudøvere og sundhedssystemet.	Staten	
Danmark	Nej			
England	Nej			
Finland	Ja	<p>Der er iværksat et 4-års projekt som opfølgning på FN's 4. verdenskonference om kvinder i 1995 i Beijing. Social- og sundhedsministeriet har lanceret to programmer rettet mod vold mod kvinder og mod prostitution.</p> <p>Formålet hermed er:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stramme op om holdningerne til vold - gøre vold synlig - gøre offentligheden bevidst om voldens omfang og uheldige skadevirkninger for samfundet - at reducere forekomsten af vold - at sørge for let tilgængelige hjælpeforanstaltninger er til rådighed for ofrene, kvinder og børn samt til gerningsmanden. <p>Projektet mod vold mod kvinder har følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> - observering af udviklingen nationalt og internationalt - koordinering af nationale bestræbelser, samarbejde mellem myndigheder og med frivillige organisationer - øge informationsniveauet, arrangere undervisning, udvikle metoder - udvikle forskning og kønsopdelt statistik - udforme forslag til ny lovgivning og føre tilsyn med implementering af ny og eksisterende lovgivning 		

		- udvikle internationalt samarbejde, netværk, specielt i EU-sammenhæng og -udarbejdelse af et nationalt aktionsprogram		
Frankrig	Ja			
Grækenland	Nej			
Holland	Nej	Der er planer under udarbejdelse. Indholdet kendes på nuværende tidspunkt ikke.		
Irland	Ja	Der er vedtaget en politik for området i 1995. Hovedformålet er at etablere regionale fora med henblik på at styrke indsatsen.	Staten	Der er i 2001 afsat 8.3 mio. irske Punt svarende til 79 mio. dkk. til tilbud direkte rettet mod ofrene for vold i familien.
Italien	Ja	At der skal etableres kvindekrisecentre.	De lokale myndigheder skal finansiere.	
Luxembourg	Ja	I Handlingsplan 2000, som baserer sig på FN´s 4. kvindekongres´ anbefalinger, indgår vold mod kvinder som et delelement. Denne del af planen opdeles i flg. tre områder: Forebyggelse og ophør af vold mod kvinder, udredning af årsagerne til vold mod kvinder, og støtte til kvinder, der udsættes for vold som følge af prostitution eller trafficking.		
Norge	Ja	Regeringen har udarbejdet en handleplan for vold mod kvinder. Der er planlagt 20 mål, hvor blandt andet politiets efterforskning skal styrkes, der skal ske bedre beskyttelse af ofrene, en forbedret koordinering af indsatsen, registreringen skal forbedres, mere forskning, uddannelse af professionelle og frivillige samt forbedret finansiering af krisecentrene og selvhjælpsgrupper.	Staten	20 mio. Nkr = 18.424.000 dkk
Portugal	Ja	Vold mod kvinder og børn har tredje prioritet på den politiske agenda i Portugal. Der er en national handleplan til bekæmpelse af vold mod kvinder. Der er ikke afsat midler		

		til planens gennemførelse.		
Spanien	Ja	National handlingsplan udarbejdet af Undervisnings- og Kulturministeriet, Indenrigsministeriet, Justitsministeriet og Sundheds og Fødevareministeriet koordineret af Institut for kvindeanliggender under Arbejds- og Socialministeriet. Regionerne har bidraget til handleplanen ligesom de frivillige organisationer (NGO` s) har stillet forslag. Handleplanen opstiller nye mål for den forebyggende og den afhjælpende indsats. Planen skal også medvirke til, at støtten til ofrene for vold kan tilbydes på landsplan.	Staten og offentlige fonde	600 mio. PST = 2.694.000 dkk
Sverige	Ja	Regeringsforslag fra 1998, der medfører at lovgivningen forbedres og skærpes, at forebyggende tiltag udbygges og at udsatte kvinder sikres bedre behandling.		Der blev i 1998 afsat 41 mio. SEK svarende til 34 mio.DKK til formålet.
Tyskland	Ja	Siden 1999 har en National handleplan været under udarbejdelse "National Plan of Action on the Control of Violence against women in Germany". Planen vil blandt andet omhandle yderligere forbedringer af lovgivningen (specielt i civilloven), institutionalisering af kooperative projekter, landsdækkende netværk af støtte- og hjælpestrukturer, behandling af voldsudøvere, synliggørelse for eksperter og offentligheden, bekæmpelse af vold på internationalt niveau.		
Østrig	Nej *	* Der er oprettet 5 regionale centre til indsats mod vold i familien. Tilsammen er de fem centre landsdækkende.		

Tabel 4 viser med tydelighed, at den overordnede indsats mod vold mod kvinder er intensiveret, idet 10 lande har udarbejdet egentlige handleplaner for området. Hertil kommer, at Østrig har oprettet et landsdækkende netværk af centre, som skal styrke indsatsen mod vold i familien. Handleplanerne karakteriseres ved, at de opstiller rammer for en mere helhedsorienteret og fokuseret indsats overfor vold i familien, og at de indeholder handlemål for såvel det juridiske, det sociale og det sundhedsmæssige område, ligesom der opstilles rammer for synliggørelse, øget forskning og tværsektorielt samarbejde. Som tidligere nævnt etableres i en del lande regionale fora som skal medvirke til implementering af planerne.

Det har ikke været muligt at få alle lande med handleplan for området til at afgive oplysninger om, hvorvidt der er afsat midler til implementering af planerne og det eventuelle beløbs størrelse. Irland, Norge, Sverige og Spanien har dog oplyst om beløbets størrelse og uden at kunne gennemskue midlernes umiddelbare sammenlignelighed, svinger de afsatte beløb fra 0,07 dkk pr. indbygger i Spanien til 21.39 dkk pr. indbygger i Irland.

Med Italien som eneste undtagelse ser det ud til, at omkostningerne til handleplanernes gennemførelse dækkes af statslige myndigheder.

Tabel 5. Samarbejde mellem myndigheder

Land	Findes der instruktioner for tværfagligt samarbejde i forbindelse med vold mod kvinder	Hvad er indholdet i instruktionerne	Er der udarbejdet handleplaner for tilrettelæggelse af tværfagligt samarbejde Nationalt/ Regionalt		Hvad er indholdet i handleplaner på nationalt plan for tilrettelæggelse af tværfagligt samarbejde ifm. vold mod kvinder	Hvad er indholdet i handleplaner på regionalt plan for tilrettelæggelse af tværfagligt samarbejde ifm. vold mod kvinder
Belgien	Ja	Under udvikling.	Ja	Ja	Vold i familien er nu højt prioriteret af regeringen, og de berørte ministerier samarbejder i øjeblikket om at udarbejde en national politik overfor vold i familien.	I Antwerp samarbejder retssystemet, politiet, sociale myndigheder, krisecentret og den regionale koordinator om et projekt om voldsramte familier, hvor formålet er dels at ansvarliggøre hele familien i forhold til den vold der foregår og dels at forebygge yderligere vold i de pågældende familier.

Danmark	Nej	Der findes ikke en særlig instruks, udelukkende den generelle forpligtelse til samarbejde mellem amtslige og kommunale myndigheder på såvel det overordnede plan som i forhold til den enkelte klient jf §42, stk.2. i Vejledningen om retssikkerhed på det sociale område.	Nej.	Nej		
England	Ja	Der er etableret tværsektorielle fora rundt i landet. Regeringen ønsker at fremme samarbejdsviljen på tværs af sektorer og systemer.	Ja	Ja	I Skotland er der en decideret national plan, mens der i England er vilje til at fremme samarbejdet på tværs.	På regionalt niveau er der fora, som arbejder med problemstillingen vold mod kvinder og som organiserer samarbejdet mellem de forskellige myndigheder.

Finland	Ja	På dette område er samarbejdet mellem politiet og de sociale myndigheder under hastig udvikling, ligesom sundhedspersonalet samarbejder med andre myndigheder. Der er på regionalt plan nedsat tværfaglige teams med henblik på at fremme planlægningen og koordineringen af indsatsen.	Ja	Ja	Indenrigsministeriet og Social-og sundhedsministeriet er ansvarlige. I politistyrkernes ny handleplan indgår også tværsektorielt samarbejde. Der er nedsat tværfaglige regionale teams for at planlægge og koordinere indsatsen i egne områder.	
Frankrig						
Grækenland	Ja	EU direktiver er inkorporeret i den nationale lovgivning.	Nej			
Holland	Nej					

Irland	Ja	Der er på nationalt plan vedtaget en politik til forbedring af indsatsen mod vold og der er etableret en national styregruppe med repræsentanter fra de relevante ministerier, råd og styrelser, krisecenter-organisationer og kvindeorganisationer .	Ja	Ja	Den særlige afdeling for vold mod kvinder (The Task Force on Violence Against Women) har udarbejdet anbefalinger, som den nationale styregruppe følger i sit arbejde.	Der eksisterer regionale fora for vold mod kvinder. Den særlige afdeling for vold mod kvinder har udarbejdet specifikke anbefalinger til de regionale råds arbejde.
Italien	Nej	Der er det sædvanlige samarbejde, som i enhver sag om kriminalitet.	Nej	Nej		
Luxembourg	Ja	Der er nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Justitsministeriet, Ministeriet for kvinders fremme, politiet og kvinde-organisationerne.				

Norge	Ja*	På landsplan eksisterer ingen formelle instruktioner, mens der på regionalt plan nogle steder findes særlige instruktioner. I Bergen og Oslo er der samarbejdsprojekter mod vold i familien. Disse ledes af politiet. Som en del af en national handleplan er der i tre amter påbegyndt treårige projekter med fokus på tværsektorielt samarbejde.	Ja			
Portugal	Ja	Der er vedtaget en lov, som beskriver samarbejdsprocedur er i sagsbehandlingen i sager vedrørende voldsofre.	Ja	Ja	Instruktioner om samarbejde er en del af den nationale handleplan mod vold mod kvinder.	I nogle lokalområder er der bestræbelser på øge det tværfaglige samarbejde i indsatsen mod vold mod kvinder.

Spanien	Ja	Der er vedtaget en handleplan mod vold mod kvinder. Planen involverer fem ministerier.	Ja	Ja	<p>Planen indeholder seks punkter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Synliggørelse og forebyggelse • Uddannelse og træning, bl.a. rettet mod læseplaner i skoler • De sociale ressourcer. Udbygge en tilstrækkelig infrastruktur til at dække ofrenes behov. • Sundhed - at udvikle en sundhedsprotokol og inkludere handlinger til forebyggelse af volden i den primære helsetjeneste. Øge bevidstheden om problemet blandt de professionelle • Lovgivning og juridisk praksis. • Forskning. 	
Sverige						
Tyskland	Ja	Instruktionerne er ikke direkte anvendelige, idet samarbejde mellem myndigheder ikke er obligatorisk. Der er et stigende antal tværsektorielle projekter på såvel kommunalt som forbundsniveau, hvor ledelsen kan udstede instruktioner om samarbejde.	Ja	Ja	Forbundsministeriet for Kvinder har i 1999 fremlagt en plan målrettet mod indsatsen mod vold mod kvinder, hvor et af hovedformålene er styrkelse af det tværsektorielle samarbejde.	I nogle delstater er der nedsat fora til styrkelse af samarbejdet på tværs. Initiativerne baserer sig ikke på en egentlig plan.

Østrig	Nej	Der er uformelt samarbejde i sager vedrørende vold mod kvinder ligesom i alle andre sager relateret til kriminalitet.	Nej			
--------	-----	---	-----	--	--	--

I tabel 5 viser, at elleve lande har udarbejdet særlige instrukser for tværfagligt samarbejde i forbindelse med vold mod kvinder, her i blandt Tyskland, hvor instruksen om samarbejde angiveligt ikke fungerer efter hensigten, idet der ikke er et lovmæssigt fundament for implementering af instruksen. Svarene viser også, at instruksen om tværfagligt samarbejde i hovedparten af landene er en del af en handleplans udmøntning, ligesom det ses, at der ofte oprettes regionale samarbejdsfora til koordinering og planlægning af samarbejdet på tværs af myndigheder. Et eksempel herpå er den belgiske by Antwerpen, hvor retssystemet, politiet, de sociale myndigheder og krisecentret sammen med en koordinator gennemfører et projekt, som skal medvirke til at forebygge vold i voldsramte familier, og som skal medvirke til at udvide fokus fra at omfatte ofrene til at omfatte hele familien. Et andet eksempel er Irland, hvor et særlig statsligt organ har udarbejdet specifikke anbefalinger for de regionale råds samarbejde.

I svarene fra fire af de fem lande, der svarer benægtende på spørgsmålet om særlige instrukser, fremgår det, at samarbejde mellem myndigheder i forbindelse med sager om vold i familien ikke adskiller sig fra den sædvanlige forpligtelse til samarbejde.

Tabel 6. Konferencer / kampagner

Land	Har der været afholdt kampagner	Kampagnens form og indhold	Har der været afholdt konferencer	Konferencernes form og indhold
Belgien	Ja	Der har været afholdt flere offentlige kampagner målrettet beslutningstagere, embedsværk, politi og læger (i form af løbesedler, pjecer og tv-spots). Næste offentlige kampagne er planlagt af ligestillingsministeriet til efteråret 2001.	Ja	Der afholdes regelmæssigt konferencer på nationalt, regionalt og lokalt niveau. Målgruppen er hovedsageligt professionelle, som arbejder direkte med ofrene for volden eller beslutningstagere.
Danmark	Nej		Ja	Der er afholdt et antal konferencer blandt andet arrangeret af krisecenterorganisationen, andre interesseorganisationer, SUS og Formidlingscentret for socialt arbejde i Esbjerg.
England	Ja	Regeringen har afholdt en kampagne med titlen "Bryd kæden" . Lokale myndigheder rundt om i landet har afholdt såkaldte "zero tolerance" kampagner . Women´s Aid og andre frivillige organisationer har afholdt lokale / regionale kampagner.	Ja	Der afholdes meget hyppigt lokale / regionale konferencer (ofte hver uge), ligesom der har været afholdt adskillige nationale og internationale konferencer. Gennem de sidste fem år har en stor del af konferencerne ikke udelukkende fokuseret snævert på begrebet vold mod kvinder, men har inddraget forskellige aspekter knyttet til problemstillingen så som lovgivning, effekten på børn etc.
Finland	Ja	Der har været afholdt omfattende nationale kampagner, bl.a. mediekampagner.	Ja	
Frankrig				

Grækenland	Ja	Der blev afholdt tre nationale kampagner i Grækenland i perioden fra September 1999 til juni 2000.	Ja	Der blev afholdt en national to- dages konference i juni 2000 som afslutning på en national kampagne. Heri deltog både græske, andre europæiske og amerikanske foredragsholdere. Derudover er der afholdt 10 regionale konferencer med temaet "Zero tolerance".
Holland	Nej		Ja	Der afholdes både lokale og nationale konferencer.
Irland	Ja	Der er afholdt en EU finansieret kampagne med tv / radio spots, og Den Nationale Styregruppe har afholdt kampagner, som har skulle sætte fokus på vold mod kvinder. I forbindelse hermed blev der f.eks. solgt mærker. De frivillige sociale organisationer har bl.a. afholdt en mediekampagne støttet med midler fra staten.	Ja	Der er afholdt adskillige konferencer. Bl.a. har Den Nationale Styregruppe afholdt en konference om tværfagligt arbejde, og de frivillige sociale organisationer har afholdt adskillige konferencer herunder en del støttet af staten. Blandt emnerne for disse konferencer har været: Udvikling af fælles procedurer, unges holdning til vold mod kvinder, sikkerhed og sanktion samt udvikling af et tværfagligt interventionsprogram.
Italien	Ja	Der er afholdt en europæisk kampagne mod vold mod kvinder.	Ja	
Luxembourg	Ja		Ja	
Norge	Ja	I et samarbejde mellem Norsk Røde Kors, Alternativ til Vold og Ligestillingscentret er der afholdt en kampagne i 2000.	Ja	Der er afholdt en konference i Oslo i November 2000.
Portugal	Nej		Ja	Der er afholdt konferencer, workshops og seminarer herunder træningsseminarer for fagpersoner.
Spanien	Ja	Der er afholdt offentlige kampagner	Ja	Der er afholdt mange konferencer på både nationalt og regionalt plan. Konferencerne har blandt andet omhandlet ofrene, voldsudøveren og udvikling af en politik for området.

Sverige	Ja *	* På anbefaling af Kvindevoldskommissionen oprettedes i 1994 "Rikskvinnecentrum", der har til opgave at være et ressource- og kompetencecenter. Herudover har Lensstyrelsen i Stockholm afholdt kampagner	Ja	Der er nedsat et nationalt kvindefredsråd, som blandt andet laver konferencer.
Tyskland	Ja	Kampagner om vold mod kvinder i 1993-1996. Ministeriet for Familieanliggender, Ældre, Kvinder og Unge har i samarbejde med regionale initiativer og institutioner i 50 byer og administrative distrikter, initieret over 300 kampagner og begivenheder.	Ja	
Østrig	Ja	I 1999/2000 er der gennemført kampagner som en del af en europæisk oplysningskampagne om vold mod kvinder.	Ja	Østrig organiserede en EU ekspertkonference om vold mod kvinder i 1998

I tabel 6 ses det, at 12 ud af 16 lande har afholdt kampagner, og at alle har afholdt konferencer om emnet vold mod kvinder. Hovedparten af landene har afholdt landsdækkende kampagner, og i en del lande er disse suppleret med regionale og lokale kampagner. Eksempelvis er der i Tyskland siden 1993 afholdt mere end 300 forskellige kampagner på henholdsvis nationalt, forbundsstats- og lokalt niveau.

Landene beskriver mange forskellige former for kampagner; dels offentlige mediekampagner med det formål at øge offentlighedens opmærksomhed over for vold mod kvinder i form af f.eks. radio / tv kampagner; dels i form af mere snævert målrettede kampagner mod f.eks. politikere og beslutningstagere i form af fremlæggelse af dokumentation og dels i form af interesseorganisationers kampagner med henblik på fokusering på særlige aspekter af problemstillingen.

Nogle land har afholdt og afholder mange konferencer om vold mod kvinder. I svarene fra England fremgår det, at der nærmest ugentligt afholdes konferencer om emnet, og at der gennem de sidste år ud over mange regionale konferencer også har været afholdt adskillige nationale og internationale konferencer. Det beskrives ligeledes i de engelske svar, at perspektivet på vold mod kvinder gennem de sidste fem år er blevet udvidet til også at omfatte andre sider af problemet, hvilket har haft en afsmittende effekt på konferencernes indhold. En tendens som også ses i Danmark, hvor perspektivet for arbejdet på krisecentrene er udvidet til også at omfatte børnenes situation – igen afspejlet i konferencer indenfor området, men i meget mindre målestok end i England.

Tabel 7. Voldens samlede omkostninger

Land	Er voldens samlede omkostninger undersøgt	Hvad er resultatet af undersøgelserne	Hvorfor er undersøgelserne lavet	Hvad er resultaterne blevet brugt til:	Referencer
Belgien	Nej				
Danmark	Nej				
England	Ja	I 1996 er der for bydelen the London Borough of Hackney i Londons østlige del foretaget et skøn over omkostningerne i forbindelse med de forskellige serviceydelser, som tilbydes voldsramte kvinder. I denne bydel udgør omkostningerne 7.5 mio.£ på årsplan svarende til 89.741.250 dkk.	Formålet med undersøgelsen er at bidrage til en styrket og målrettet indsats på statsligt og regionalt niveau.		
Finland	Ja	Undersøgelsen viser, at voldens omkostninger i sundhedssektoren udgør 40 mio. FIM, i den sociale sektor 88 mio. FIM og inden for justitsministeriets område 158 mio. FIM. I alt om året "286 mio. FIM = 359 mio dkk	Undersøgelsen er gennemført fordi problemet vold mod kvinder er mere omfattende og komplekst end tidligere skønnet.		Finlands Statistik (The Official Statistics of Finland) og Ligestillingsrådet har publiceret en undersøgelse om voldens samlede omkostninger.
Frankrig	Ja	Man har lavet en opgørelse over udgifterne til tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med vold i hjemmet			

Grækenland	Nej				
Holland	Ja	Forskere ved Amsterdams Universitet har beregnet de samlede omkostninger på grundlag af udgifter i det juridiske system, politiet, medicinsk behandling, psykologisk behandling, tabt arbejdsfortjeneste og sociale støtteforanstaltninger i alt 332.600.000 NLG = 1.126.615.980 dkk	Målet med undersøgelsen har ikke udelukkende været at frembringe en samlet opgørelse af voldens omkostninger, men også at udvikle en sikker opgørelsesmetode for kendte og skønnede omkostninger.		Korf D.J., Mot E., Meulenbeek H., van den Brandt T.: Economic costs of domestic violence against Women. Vrouwenopvang Nederland, Utrecht 1997.
Irland	Nej				
Italien	Nej				
Luxembourg	Ja *	Det skønnes at omkostningerne fra volden udgør 1,6 mio. Euro pr år = 11 mio. dkk pr. år			
Norge	Nej				
Portugal	Nej				
Spanien	Ja			Undersøgelserne er gennemført for at effektivisere indsatsen.	Instituto Nacional de la Mujer, Madrid
Sverige	Nej				
Tyskland	Nej				
Østrig	Nej				

Tabel 7 viser, at kun tre ud af de seksten lande har foretaget beregninger eller kvalificerede skøn over voldens samlede omkostninger på samfundsniveau og enkelt land, England har foretaget en udregning af omkostningerne på lokalt niveau. På baggrund af de afgivne oplysninger er det i en vis udstrækning muligt at sammenligne Holland og Finland, idet de beskrevne beregningsmetoder og grundlag har mange fællesstræk. Omregnes opgørelserne til gennemsnitlig udgift pr. indbygger³ ses det, at omkostningerne pr. indbygger nærmest er identiske i Holland og Finland. Her udgør den årlige omkostning ca. 70 dkk. pr indbygger. Omsættes dette til danske forhold - men dog stadig baseret på finsk og hollandsk udgiftsniveau - kan et bud på voldens samlede årlige omkostninger i Danmark være 370 mio. kr.

Holland :	15.654.000 indbyggere	71,97 kr. pr. borger pr. år
Finland:	5.147.000 indbyggere	69,76 kr. pr. borger pr. år
Luxemburg:	424.000 indbyggere	26,75 kr. pr borger pr. år
Danmark:	5.295.000 indbyggere	estimeret på grundlag af oplysningerne fra Finland og Holland: 5.295.000 X 70, 00 kr svarende til 370.650.000 dkk pr. år

³ Kilde EU stat årbog 1988-98: Beregnet på befolkningstal 1998

Sammenfatning og kommentarer

Lovgivning

I de sidste årtier har der været en stigende international opmærksomhed på vold i hjemmet som et samfundsmæssigt anliggende, og mange lande har indført eller arbejder på at indføre en specifik lovgivning på området. Det sker i erkendelse af, at problemet har et omfang, der nødvendiggør foranstaltninger til synliggørelse og bekæmpelse af volden. Der er behov for at gøre det klart, at vold i hjemmet er en kriminel handling.

Indholdet af lovene varierer. På civillovområdet er der skabt udvidede beskyttelsesforanstaltninger, der giver mulighed for at yde en langt bedre beskyttelse af ofret. Østrig har den mest radikale lov på området, idet loven giver politiet beføjelser til at fjerne voldsudøveren fra hjemmet i tilfælde, hvor der er grund til at tro, at der har fundet en krænkelse sted, og at den vil gentage sig. En af fordelene ved denne lov er, at den giver politiet et redskab til at yde kvinden omgående beskyttelse og derved imødekomme hendes umiddelbare behov på tilkaldelsestidspunktet. Finland, Irland, Spanien og UK har allerede lignende love, og Luxembourg og Tyskland arbejder på deres indførelse.

Det har været en dominerende holdning, at vold i hjemmet var en mindre alvorlig krænkelse end vold i den offentlige sfære. Til imødegåelse af denne holdning har Belgien (1997), Frankrig (1994), Portugal (1998) og Spanien (1999) indført love, der definerer kriminelle overgreb i parforhold som en skærpende faktor ved domfældelse.

Problemet ved at betragte vold i hjemmet som en kriminel handling på linie med andre kriminelle handlinger er dels, at den finder sted i hjemmet mellem intimt forbundne personer, dels at alvoren ikke så meget ligger i den enkelte handling som i gentagelsen af denne handling. Volden indgår i et mønster af tvang og undertrykkelse. Den ny lov i Sverige tager højde for dette ved at skabe en ny lovovertrædelse om grov krænkelse af en kvindes integritet. Det giver mulighed for at retsforfølge på grundlag af et adfærdsmønster. Ved bedømmelsen af straffen lægges netop vægt på det gentagende eller systematiske i mandens adfærd.

Fordelen ved en sådan lov er, at den reflekterer karakteren af vold i hjemmet, og den anerkender, at det private og det gentagne bør betragtes som skærpende omstændigheder. Begrebet vold i hjemmet får et navn og bliver defineret i loven, hvad der også giver mulighed for en statistik på området.

Opgørelser over voldens omfang

De officielle datakilder, det vil først og fremmest sige kriminalstatistikker, giver ikke tilstrækkelig og dækkende information om udbredelsen af vold i hjemmet - i nogle tilfælde slet ingen information. I alle lande udfærdiges statistikkerne på baggrund af

politirapporter og domsafsigelser. Mange kvinder tilkalder ikke politiet og anmelder ikke overgrebet, hvorfor det faktiske antal af overgreb slet ikke afspejles i statistikken.

Det er afgørende for synligheden, at voldsstatistikken opdeles på køn, og at relationen mellem gerningsmand og offer fremgår. Nogle lande har enkeltstående forskningsstatistikker opdelt på køn, men de årlige, officielle kriminalstatistikker har ikke denne skelnen og relationen mellem offer og voldsudøver fremgår ikke. Derudover er det vigtigt at benytte andre kilder til information - også med henblik på årlige opgørelser. Det kunne være opgørelser fra sundhedspersonale i forskellige dele af sundhedsvæsenet, praktiserende læger, skadestuer, hospitaler, psykiatriske afdelinger etc.; desuden opgørelser fra de sociale forvaltninger, fra krisecentre for kvinder og børn og andre NGO's som igennem deres arbejde kommer i kontakt med ofrene. Mange af de skjulte data om volden og dens omfang ligger her.

Hovedparten af den viden, der er om området, kommer iflg. EWL fra andre data, fortrinsvis kvalitativ forskning. Selvom denne forskning ofte er bestilt af regeringerne i de enkelte lande, er den sjældent omfattende nok til at danne basis for politiske beslutninger på området. Forskelle m.h.t. definition af begrebet, metode og udvælgelse gør det generelt vanskeligt at sammenligne omfanget af volden i de forskellige lande.

Såkaldte prevalence surveys til kortlægning af voldens udbredelse har vist sig at være gode redskaber til at identificere voldens udbredelse og dens særlige former, bl.a. fordi man med denne metode også får fat i de kvinder, som ikke anmelder volden. Disse studier har været brugt som baggrund for politikudviklingen, og vil også kunne danne baggrund for udvikling af en model til en fælles europæisk typologi og dermed sammenlignelighed mellem landene.

Nationale handlingsplaner

En lang række af de europæiske medlemslande har lavet nationale handlingsplaner på området eller er i færd med det.

Arbejdet foregår på tværs af ministerier og ofte med deltagelse eller bidrag fra regionale og lokale myndigheder og fra forskellige NGO's.

Områder der omfattes af handlingsplanerne er typisk

- Synliggørelse af volden og dens omfang
- Forebyggelse af volden
- Ændring i lovgivning og den juridiske praksis
- Forbedring af tilbudene til de voldsramte
- Behandlingstilbud til de voldsudøvende
- Udvikling af forskning og forbedring af statistik på området

Områderne er indbyrdes forbundne og overlappende.

Synliggørelse og forebyggelse af volden er sider af samme sag og har både langsigtede og kortsigtede mål. Arbejdet kan rette sig mod befolkningen som helhed fx i form af undervisningsmateriale til skolebørn og kurser for mediefolk (Spanien). Formålet er den langsigtede holdningsbearbejning. Kampagner er et andet middel til at øge bevidstheden i befolkningen generelt.

En meget vigtig målgruppe er de professionelle, som møder ofre og voldsudøvere i deres arbejde. I Sverige har man pålagt anklagemyndigheder, politimyndighederne, Kriminalvårdsstyrelsen, länsstyrelserne, socialtjenesten m.fl. at øge anstrengelserne for at forebygge vold mod kvinder ved at udarbejde retningslinier for procedurer, ved samarbejde myndighederne imellem og med berørte frivilligorganisationer samt ved regelmæssig rapportering om disse forholdsregler. Lignende opgaver og uddannelses- og træningsprogrammer er omtalt for andre faggrupper. Nogle lande arbejder på at inddrage området i læseplanerne for studerende inden for relevante områder (jura, politi, medicin, sygepleje, psykolog, pædagogik). Der arbejdes med udvikling og opdatering af håndbøger og good practice på området (fx UK). I UK har regeringen introduceret et nyt program til bekæmpelse af kriminalitet, the Crime Reduction Program, og vold mod kvinder er blevet en del af dette program.

Som allerede omtalt har mange lande allerede ændret og skærpet lovgivningen, ligesom der også er initiativer i gang til at øge viden på området gennem udvikling af bedre statistik og øget forskning.

Bedre behandling og tilbud til ofrene omfatter både udbygning af krisecentre, bedre tilbud om permanent anden bolig, hjælp til uddannelse og arbejdssøgning, en 24-timers hotline service, bedre uddannet personale på de respektive støtte- og behandlingssteder og i politi og retsvæsen. En større geografisk spredning af tilbudene til voldsramte kvinder er også påkrævet i mange lande.

Mange lande erkender at rådgivning og behandling af voldsudøvende mænd bør være en integreret del af bekæmpelsen af vold mod kvinder og har planer om at udvikle modeller og udbygge et behandlingstilbud til mænd.

Det tværfaglige samarbejde

I en række lande har man nedsat tværfaglige teams eller fora på regionalt eller lokalt niveau (fx Finland og Nordirland (UK)). De er hyppigt sammensat af repræsentanter for de lokale/regionale myndigheder og forskellige frivilligorganisationer. Deres opgave er at planlægge og koordinere indsatsen i deres egen områder og komme med forslag til udvikling af politikken på området. UK har på nuværende tidspunkt mere end 200 tværfaglige, såkaldte domestic violence fora fordelt i England og Wales. Frivilligorganisationer og lokale myndigheder arbejder sammen i disse organisationer.

Særlige instrukser om tværfagligt samarbejde er i hovedparten af landene et middel til implementering af den nationale handleplan.

I nogle tilfælde dannes lokale grupper mere spontant og skaber modeller for lignende konstruktioner andre steder i landet.

Det er afgørende for vidensopsamlingen, politikudviklingen og implementering af nye tiltag at der refereres til en central myndighed eller organisation, der har der overordnede ansvar og kontakten til de besluttende instanser i samfundsformationen, og at der afsættes midler til arbejdet

Behandlings - og rådgivningstilbud til voldsudøverne

De tilbud om behandling og rådgivning, der i øjeblikket er til voldsudøvende mænd, er meget sporadiske og tilbydes langt fra alle, der er dømt for vold eller som i øvrigt kunne have behovet. Tilbud om behandling gives i nogle tilfælde af kriminalforsorgen i forbindelse med afsoning af straf, andre gives i sundhedsvæsenets regi eller på psykiatriske afdelinger og atter andre gennem frivillige sociale institutioner. Norge har lang tradition for at arbejde med området, og arbejdet har i hele perioden været delvis finansieret af stat og kommune. Resultaterne af behandlingen synes at være lovende, idet 80% af de mænd, der har været gennem behandling har vist væsentlige positive ændringer i forhold til voldelig adfærd. Mange af medlemslandene har spredte tiltag på feltet. Den største inspirationskilde på området er USA og Canada, hvor man gennem mange år har arbejdet med forskellige behandlingsmodeller for voldsudøvere. Den for øjeblikket mest udbredte form for behandling er den såkaldte cognitive- behavioural-terapi, der synes at være et forholdsvis effektivt bud på en virksom behandling. Der er et klart behov for at udvikle behandlingsmodeller og udbrede tilbudet til en langt større kreds.

Voldens omkostninger.

Ud over de menneskelige omkostninger har volden også økonomiske omkostninger. Holland har lavet et seriøst arbejde med at udvikle en model til beregning af de økonomiske omkostninger ved vold mod kvinder i hjemmet. I beregningerne indgår kun alvorlige og meget alvorlige overgreb, og tallene afspejler de midler, der bruges til at lindre og godtgøre konsekvenserne af volden, og de omkostninger der direkte følger af volden. Indirekte udgifter som fx langvarig psykologhjælp og omkostninger i forbindelse med børn er ikke indregnet. Beregningerne er foretaget på grundlag af omkostningerne til det juridiske system, politiet, medicinsk behandling, akut psykologisk behandling, tabt arbejdsfortjeneste og sociale støtteforanstaltninger. Også Finland, Luxembourg og UK har lavet beregninger eller delberegninger over voldens omkostninger. På grundlag af tallene er det muligt at give et kvalificeret skøn over, hvad vold mod kvinder generelt koster - også i det danske samfund. (se side 39)

Litteraturliste

Clemmensen. P. 2001

Upubliceret notat. Roskilde Krisecenter.

Commission For Equality and Women's Rights 2000

Portugal Status of Women 1999. Lisboa

European Women's Lobby 1999

Unveiling the Hidden Data on Domestic Violence in the European Union. Final Report. November 1999. Brussels.

European Women's Lobby 1999

Unveiling the Hidden Data on Domestic Violence in the European Union. Summary Report. Study. March 1999. Brussels.

Cabinet Office & Home Office 1999

Living without fear. An integrated approach to tackling violence against women. Cabinet Office. London

Kelly, Liz 2001

Specific Domestic Violence Legislation: Examples and Advantages. Domestic Violence Datasource.

Korf; D.J et al. 1997

Economic Costs of Domestic Violence against Women. English summary of the report: "Economische kosten van thuisgeweld tegen vrouwen". Utrecht 1997.

Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales 1999.

Action Plan against domestic violence. Madrid 1999. Instituto de la Mujer.

Regeringskansliet 1999

Kvinnofrid. En sammenfattning av regeringens proposition 1997/1998: 55. Faktablad 1999. Stockholm.

Regeringskansliet 2001

Uppföljning av Kvinnofridsreformen. Faktablad 2001. Stockholm.

Römkens, R.G. 1992

Gewoen Geweld? English summary.

van der Linden, P. og Majone Steketee

Daderhulp verlening in Nederland. English summary. Transact.

Formidlingscentret for socialt Arbejde

LOKK´s årsstatistik 1999, Esbjerg 2000.

Respondentliste

Navn	Stilling	Afdeling	Organisation	By	Land
			Women Against Violence	Vienna	Austria
			Austrian Women 's Shelters Network	Vienna	Austria
Pascale Franck	Provincial Coördination	Province of Antwerp	Stichting Welzijnszorg	Berchem - Antwerpen	Belgium
Macors Marie-Jo	Employee	Violence against women	Collectif contre les violences	Liege	Belgium
Tuuli Herlin	Secretary of a committee for improving the status of crime victims		Ministry of Justice	Helsinki	Finland
Yves Lambert	Directeur		SOS femmes accueil	Saint Dizier	France
Carol Hagemann-White	University professor	Education	University of Osnabrueck	Osnabrueck	Germany
Alexandros	Project Manager	EU projects	Research Center for Gender Equality	Athens	Greece
Calliope D.Spinellis	Professor, Dr.Criminology	Department of Penal Sciences,	University of Athens	Athens	Greece
Kallirroï Nicolis	Archaeologist, Active	University of Athens	Social Aid of Hellas	Athens	Greece
Pauline O'shaughnessy	Civil Servant	Department of Justice	National Steering Committee	Dublin	Ireland
Anna Baldry	Psychologist	Social Psychology	University of Rome 'La Sapienza'	Rome	Italy

Rosi Elisabetta	Judge	Legislative department	Ministry of justice	Roma	Italy
Klein	Government adviser		Ministry for women's promotion	Luxembourg	Luxembourg
Schranck J.		Administration centrale de l'asbl .F.e.d.	Asbl Femmes en Detresse	Luxembourg	Luxembourg
	Information broker	Centre For Research And Development	Ministry of Justice	The Hague	Netherlands
Charlene Craig	Information Services Worker	Northern Ireland Women's Aid Federation		Belfast	Northern Ireland
Ole Kristian Hjemdal	Project Manager -	Norwegian Resource Centre	Oslo University College	Oslo	Norway
Raquel Veitas Cardoso	President of the board	Associação de Mulheres		Lisboa	Portugal
Luis Gordillo Santana	Director	Victim Support Office	La Rioja Government,	Logroño,	Spain
Josi	Doctoral student	Penal-criminology		Albacete	Spain
H Krarup	Librarian	Institute of Criminology	University of Cambridge	Cambridge	United kingdom
Elizabeth A. Stanko	Director	Department of Social and Political Science	Royal Holloway University	Egham, Surrey	United kingdom
Linda Regan	Senior Research Officer	Child & Woman Abuse	North London University	London	United kingdom

@ Formidlingscentret for socialt Arbejde

Af: Hanne Lilholt Behrens og Gitte Tilia

Udgivet: Maj 2001

ISBN 87-90135-19-9

Rapporten er bestilt af Ligestillingsafdelingen under Minister for ligestilling